

З поетичного любистку (Творчий портрет М.П.Павленко). Поліський дивосвіт. Посібник-хрестоматія в двох частинах. – Житомир, 2002. – Ч. 2. – С. 436-440.

Г. В. Грибан
кандидат педагогічних наук,
доцент Житомирського державного
університету ім. І.Франка

З ПОЕТИЧНОГО ЛЮБИСТКУ (Творчий портрет М. Г. Павленко)

Людині не дано двічі торувати свою життєву путь. Промайнула хвилинка, пройшов день, спливали літа, мов за водою, – не повторяться вони вже більше ніколи.

Скінчився ще один день, день, який ніколи не повернеться, щоб повторитись, як не повернеться жодна хвилинка з прожитого. Хіба що спогади хлюпнуть хвилею.

Для чого живе людина? Для того, щоб творити прекрасне, щоб після себе полишити слід на землі. Не розмінюватись на дрібниці, а невтомно простувати до тієї зорі, що повинна бути в кожного.

Такою є Марія Григорівна Павленко. Народилася Марія Павленко прозового 1944 року 17 січня в селі Дмитрівні Дніпропетровської області в сім'ї вчителів. Невдовзі переїхала в Татарнівку колишнього Троянівського району, яку згодом перейменували в Озерянку. Росла з матусею, а батька не знала: загинув на фронті. Після закінчення семирічки вчилася в Бердичівському машинобудівному технікумі. По закінченні працювала контролером ВТК на житомирському заводі «Щитавтоматика» й заочно навчалася на вечірньому відділенні Київського політехнічного інституту.

Ось звідки оте відлуння криці в поезіях М. Павленко, ось де вона черпала своє натхнення. Вже самі назви деяких поезій М. Павленко – «Мій цех», «Новий прогін», «Контролер» – свідчать, що натхнення поетеса черпає

в трудових буднях. Відсвіт спалахів електрозварки, дзвін металу наклали особливий неповторний особливий відбиток на її поетичний словник.

Місяць-електрик в росинки на вітах,

Як в лампочки, світла налив.

Її кликало слово в свою стихію.

І випуклі, і ввігнуті слова,

Неначе лінзи, у рядки складаю,

Крізь них буденне світло пропускаю,

І в них нежданно диво ожива...

Писала вірші, виспівувала в них дівочі радощі і болі, бо невдовзі і не стало мами...

Побачите у строфах

ви сльозу,

Яка вона велика –

ціле море,

Помітите у деннім небі

зорі,

Роздивитеся сонце і грозу:

Відчуєте гірке насіння

бід

І найяскравіше любові рожі...

Мої пісні знайти вам допоможуть,

І щире серце, і високий світ!

Друкувалася Марія Павленко в районній та обласній газетах, в республіканській пресі, здобулася на збірку «Любисток», яка побачила світ у видавництві «Радянський письменник» у 1967 році, була схвально зустрита читачем.

У книжці «Любисток» чимало ліричних роздумів про пережите – про матір, батька, нелегкі повоєнні роки, дитинство, місце в житті. Кращі поезії на ці теми – «Житній голуб», «Спомин про маму», «Орбіти життя». Поетеса

суворо і мужньо говорить про «довге, як дорога», – дитинство, що минуло одразу по війні.

Частенько поетеса малює рідний образ матері-трудівниці – ніжної, самовідданої. У символ віри і надії переростає образ житнього голуба, сплетеного дитячими руками, що вилітає з оселі у справжнє небо, у широкий світ.

Вона навдивовижу щира й схвильована. Кожне слово Марії Павленко зігрите душею, кожне слово – її сповідь. Послідовне відстоювання мужності, боротьби, чистоти, неспокою, шукань, горіння знаходимо майже в кожному вірші збірки.

У збірці «Любисток» поетеса згадує дитинство. Забагато у ній любистку, полину, волошок, вишневих зір, сніжинок...

Любов поетеси до всього, що викрешує іскри чистої любові, безкомпромісна дуель зі злом, спостережливість і поетичність світовідчуття. Все це притаманне ліриці Марії Павленко.

Вона, наприклад, вважає, що дубовий лист не залишає гілку тому, що «тримається, як звичка за людину»; весняний вечір нагадує їй школярика, у котрого «в синьому чорнилі руки, лоб і ніс»; зимовий пейзаж у неї свій, бо он «у шубці з жовтої соломи маленька яблунька іде», а дерева «гріють змерзлі руки на вогнищі зірок»; камінчик скутої зимової вишні падає на землю, як метеорит; літній вечір здатний принести до саду «торбу рос»...

Її слово западає в душу. Вона вмє спостерігати, художньо відкривати світ.

Зламав каштанові ти руку,
Забрав у нього свічку білу.
Мені ж від того подарунку
Душа, мій любий, зааніміла...

Вона любить природу і не може простити зневаги до неї навіть найдорожчій людині.

Її поезії свідчать про те, що вона пише, бо не може не писати, їй є що повідати людям.

За збіркою «Любисток» з'явилася «Азбука громів» – книжка мужності й печалі. Переважна більшість творів – це вірші про чистоту людських почуттів, про душевну красу. Марія Павленко вміє віднайти і передати художніми засобами ліричність рідної природи, вміє відчутти і зафіксувати в слові найменші зміни нашого буття.

Із віт спада туманова полуда.

Шукає горобець слівце дотепне.

Течуть річки, текти довічно будуть!

Березова, Кленова річка, Вербна...

Рядки з біографії М. Павленко чи не дослівно повторюються в тисячах інших біографій «дітей війни». Війна, голод, холод і щоденний страх. Перемога і сльози матерів та дітей... Це звідти з'явився вірш М. Павленко «Жорна»:

Я пам'ятаю, як маленькі руки

Мої крутили жорна ще нетвердо

І сипались у миску білі муки

Житті твердючих, як метал, упертих.

А ось лейтмотив вірша:

І навіть як лягала пізно спати,

Здавалося, тримаю ручку жорен,

Яку мені вручила рідна мати,

Як жезл тих днів – тяжких і неповторних.

І цілком природний висновок, де бачимо пряму причетність автора до незабутнього явища:

...Війна пройша, усе перетерпіла,

Затирила я змалку, знаю нині,

Що вісь земну зарання я крутила

Не на полові – на святій зернині!

Справжній життєпис поетеси - у її віршах. Цей чистий і піднесений до непогрішимості світ вражає нас буденною узвичаєністю, бо простота, а не екстравагантність і вишуканість владарюють у цьому світі. Бо господарюють тут прості, іноді навіть не навчені грамоті герої – дід Грицюнь, «якого вже давно немає, зате росте густа його посадка», коваль, який «дививсь на світ із кузні», хлібороб, що «од землі ніяк не одірветься», пісняр, що «піснею лише переміряє днину».

Так просто й так схвильовано, так довірливо і так значуще про найсокровенніше в людині пише поетеса. Пише про глибоко особисте і водночас про загальнолюдське, здатне сколихнути найпотаємніші струни серця.

Зір горобина просить,
Щоб у її сузір'ях
Стрілися з цвітом грози,
Наче любов з довір'ям.

Книгу М. Павленко «Білий світ», яка вийшла у 1985 році, складають вірші про рідне Полісся:

Як тебе я стала розуміти,
Батьківщино, зблизька – не здаля:
Найдорожче на землі – це діти,
Найдорожче у дітей – земля.

Її лірична героїня – людина неспокоїного серця, володіє даром співпереживання, вміє тонко відчувати красу:

Може, світ од того й зветься білим,
Що на ньому стільки-но беріз,
Що ромашок стільки перекувітло,
Що багато білих рук і кіс.
Може, світ від того в нас і світлий,
Що не згасли грона черемшин
І що зорі в небі не поблідли,

Світяться із серць – людських вершин.

Марія Павленко щедро і чесно засіває свою поетичну ниву, засіває своїм невсипущим розумом і своїм пристрасним серцем, засіває добротню, розсудливо і розважливо – на добро, на радість.

Рекомендована література

1. Грабовський В. М. Павленко. Робітничка поетеса // Радянська Житомирщина. – 1965. – 7 березня.
2. Миценко М. Пахощі весни // Вітчизна. – 1967. – № 7. – С. 206-208.
3. Павленко М. Любисток: Лірика. – К.: Радянський письменник, 1967.
4. Павленко М. Скрижалі дружби: Поезії. – К.: Радянський письменник, 1978.
5. Чабанівський М. Критична маса слова // Літературна Україна. – 1976. – 24 березня.

Запитання і завдання

1. Які спогади про дитинство, юність глибоко запали в душу Марії Павленко і як вони відбилися в її творчості?
2. Які основні мотиви творчості поетеси?
3. Прочитайте поезії М. Павленко. Розкажіть, яку ілюстрацію ви намалювали б до одного з прочитаних віршів.